

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพเศรษฐกิจสังคม และการเมือง ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน การพัฒนาจากความเป็นสังคมเกษตรไปสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรมตลอดจนอิทธิพลทางธุรกิจและวัฒนธรรมต่างชาติ มีผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย เปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้ ขึ้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้นเพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อการอยู่อย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532) การที่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความซับซ้อนและ ก้าวหน้าขึ้นเป็นอย่างมากนั้น ทำให้นักวิชาการและผู้บริหารการศึกษาระดับสูงเล็งเห็นว่าการศึกษ ภาควัย 6 ปี ในระดับประถมศึกษาไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้ การขยาย การศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งนโยบายของ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้ระบุว่า "มุ่งจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข" โดยมีมาตรการเร่งขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับความต้องการของ สังคม เป็นการยกระดับความรู้ ความสามารถของประชาชนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532)

จากการที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของ ประชาชนให้สูงขึ้นจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเห็นชอบให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้น และเมื่อ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบหลักการให้มีการขยายการ

ศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยประกาศนียบัตรที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) และต่อมาเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา (โครงการนร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) ผู้ส่วนภูมิภาคในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึงได้โดยมีเงื่อนไขให้เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้ว และมีห้องเรียนเพียงพอ โดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนขึ้นมาใหม่และไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาอยู่แล้วในท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2534)

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดคุณลักษณะสำคัญของนักเรียน คือ สามารถพึ่งตนเองได้ มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และสามารถครองตนอยู่ในสังคมได้ คุณลักษณะทั้ง 3 ประการ จะบรรลุผลได้นั้นขึ้นอยู่กับการจัดแผนการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมให้กับนักเรียน สำหรับการจัดการจัดการเรียนอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีความมุ่งหวังให้โรงเรียนปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนและความต้องการของนักเรียนให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้เป็นแนวทาง 5 แผนการเรียน ดังนี้

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 เป็นแผนการเรียนที่นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพหลายอาชีพโดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 เป็นแผนการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพและเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ โดยนักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัด และ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนแรก และเรียนภาคปฏิบัติ คือเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม) ต่อเนื่องใน 4-5 ภาคเรียนหลัง

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 3 เป็นแผนการเรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ และเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชาอาชีพซ้ำ(เน้นการเรียนด้านเนื้อหาต่อเนื่อง) โดยนักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัด และ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนแรกและเรียนซ้ำรายวิชาเดิม ซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาวิชามีลักษณะต่อเนื่องในภาคเรียนต่อ ๆ ไป 4-5 ภาคเรียน ใช้ชื่อและรหัสวิชาเดิมโดยเติมอักษร ก, ข, ค, ง... ต่อท้ายชื่อรหัสวิชา

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 เป็นแผนการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ

ก. แผนการจัดการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 2 อาชีพ โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัดและ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนแรกหรือภาคเรียนที่ 1 และเรียนภาคปฏิบัติคือ เรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม) ต่อเนื่องใน 2 ภาคเรียนหลัง จากนั้นคือภาคเรียนที่ 4 นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพใหม่ที่ตนถนัด และ/หรือสนใจเป็นพื้นฐาน และเรียนภาคปฏิบัติ คือเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม) ต่อเนื่องใน 2 ภาคเรียนสุดท้ายหรือนักเรียนอาจเลือกเรียนรายวิชาที่ตนถนัด และ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนแรก 2 อาชีพ ภาคเรียนที่ 2 เรียนซ้ำรายวิชาเดิมที่เหลืออีก 4 ภาคเรียน นักเรียนจะเรียนภาคปฏิบัติคือ เรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ(อาชีพเดิม)

ข. แผนการจัดการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 3 อาชีพ โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัดและ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 และเรียนภาคปฏิบัติคือเรียนรายวิชา ช041ปฏิบัติงานอาชีพ(อาชีพเดิม) ต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 2 ส่วนในภาคเรียนที่ 3 นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพใหม่ที่ตนถนัด และ/หรือสนใจเป็นเป็นพื้นฐาน และเรียนภาคปฏิบัติคือเรียนรายวิชา ช041 ปฏิบัติงานอาชีพ(อาชีพเดิม) ต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 4 ในภาคเรียนที่ 5 และภาคเรียนที่ 6 ก็เช่นเดียวกันกับภาคเรียนที่ 3 และภาคเรียนที่ 4 คือเรียนวิชาใหม่เป็นพื้นฐานก่อนที่จะเรียนรายวิชาภาคปฏิบัติคือ ช041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม)

แผนการจัดการเรียนที่ 5 เป็นแผนการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ

โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชาอาชีพซ้ำ (เน้นการเรียนด้านเนื้อหาต่อเนื่อง) รายวิชาและ 2-3 ภาคเรียน

ก. แผนการจัดการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 2 อาชีพ โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชาอาชีพซ้ำ รายวิชาละ 3 ภาคเรียน นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัด และ/หรือสนใจในภาคเรียนที่ 1 และเรียนซ้ำรายวิชาเดิม ซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 2 และภาคเรียนที่ 3 หลังจากนั้นคือภาคเรียนที่ 4 นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาใหม่ที่ตนถนัดและ/หรือสนใจและเรียนรายวิชาเดิมซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะต่อเนื่องในภาคเรียนที่ 5 และภาคเรียนที่ 6 ต่อไป หรือนักเรียนอาจจะเลือกเรียนรายวิชาใหม่ที่ตนถนัดและ/หรือสนใจเป็นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ภาคเรียนละ 1 อาชีพ ภาคเรียนที่เหลือนักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาอาชีพ วิชาละ 2 ภาคเรียน

ข. แผนการจัดการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ 3 อาชีพ โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรายวิชาอาชีพ รายวิชาละ 2 ภาคเรียน นักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาอาชีพที่ตนถนัดและ/หรือสนใจในภาคเรียนที่ 1-2 ภาคเรียนที่ 3-4 และภาคเรียนที่ 5-6 รวม 3 วิชาอาชีพนาน 6 ภาคเรียน ซึ่งภาคเรียนที่ 2 ภาคเรียนที่ 4 และภาคเรียนที่ 6 เป็นการเรียนซ้ำรายวิชาเดิม แต่ละรายวิชาที่ได้เลือกเรียนไว้ รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะต่อเนื่อง

แสดงให้เห็นได้ด้วยแผนภูมิต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงแผนการจัดการเรียนอาชีพ
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังได้กำหนดลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบผลสำเร็จ ในการจัดการศึกษาไว้โดยสรุป ดังนี้ คือ

1. โรงเรียนมีการปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ และบุคลิกภาพของตนจนถึงขีดสูงสุด โดยเน้นการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ แต่ไม่สกัดกั้นนักเรียนที่มีโอกาสและความสามารถทางการเรียนสูงที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2. โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ โดยมุ่งเน้นลักษณะ 3 ประการ คือ

2.1 พึ่งตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ โดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือ หรือสามารถลดปัญหาให้น้อยลง และไม่หลบหนีปัญหา

2.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพหมายถึง การที่นักเรียนสามารถค้นพบความถนัด ความสนใจ ความต้องการและสามารถประกอบอาชีพในลักษณะต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่แรงงานในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมหรือบริการ ตลอดจนการขยายงานของครอบครัวและการสร้างงานของตนเองได้ตามสมควร

2.3 ครองตน หมายถึง การที่นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติดีสามารถดำรงชีวิตในระบอบเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข

3. โรงเรียนมีแผนการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจน มีการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โรงเรียนจัดรูปแบบการสอนอาชีพได้เหมาะสมมีระบบข้อมูลพื้นฐานด้านศักยภาพของโรงเรียนแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น ภูมิภาค มีข้อมูลทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ และความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนด้านความถนัดและความสนใจ และนำมาวิเคราะห์เป็นความต้องการ และความจำเป็นของโรงเรียน เพื่อจัดวางแผนการเรียนให้กับ

นักเรียนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ

5. ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากที่สุดยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ส่งเสริม กระตุ้น จนนักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการทำงานได้อย่างมีระบบและหน้าที่ชัดเจน เหล่านี้ ไปซ้ำได้จริงในชีวิตประจำวัน

6. มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านอาชีพที่แก่นักเรียน เช่น การใช้สถานฝึกอาชีพของเอกชน ศูนย์ฝึกอาชีพโรงงานของส่วนราชการต่าง ๆ การใช้วิทยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนอย่างได้ผล

7. โรงเรียนมีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จากเหตุผลและหลักการเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่มีจุดเน้นให้เด็กมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพนั้น คือการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพที่เหมาะสมกับนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตามแผนการเรียนนั้น ๆ การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพที่แต่ละโรงเรียนได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นย่อมจะต้องมีลักษณะเฉพาะ สำหรับแต่ละโรงเรียนซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผล และข้อจำกัดต่าง ๆ ของโรงเรียนนั้น ๆ ซึ่ง ได้แก่ สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพของท้องถิ่นหรือชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ จากสถาบันหรือหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เป็นต้น เนื่องจากแผนการจัดการเรียนอาชีพ ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอไว้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีถึง 5 แผนการจัดการเรียน ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงควรมีการศึกษา

ถึงกรณำแผนการจัดการเรียนอาชีพไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 ซึ่งจัดเป็นโรงเรียนกลุ่มแรกของการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนอาชีพดังกล่าวไป อนึ่งเป็นขั้นกรณำแนวทางการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพไปสู่การปฏิบัติจริงซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าในทางปฏิบัตินั้นแผนการจัดการเรียนอาชีพที่โรงเรียนสนใจไปใช้เป็นส่วนใหญ่ และได้มีการดำเนินงานให้เป็นไปเพื่อสนองตอบจุดเน้นของการศึกษาระดับนี้ อย่างไรก็ตาม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา แผนการจัดการศึกษาด้านงานวิชาอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากรณำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการเลือกชี้แผนการเรียน การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียนตามแผนการจัดการเรียนอาชีพ และการจัดการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการสำรวจกรณำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 จำนวน ทั้งหมด 1,366 โรงเรียน
2. การนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ จะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้
  - 2.1 การเลือกชี้แผนการเรียนอาชีพ
  - 2.2 การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียนตามแผนการจัดการอาชีพ

- ก. การเตรียมครูผู้สอน
- ข. สื่อการเรียนการสอน
- ค. สถานที่ที่เข้าสอนและฝึกปฏิบัติ

2.3 การจัดการเรียนการสอน

- ก. กิจกรรมการเรียนการสอน
- ข. กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน
- ค. เทคนิคและวิธีสอน
- ง. การวัดผลและประเมินผลการเรียน

คำจำกัดความที่เข้าในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง ลักษณะชุดของรายวิชา ประสบการณ์ ด้านอาชีพ ตามหลักสูตรวิชาอาชีพของมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปรับโครงสร้างการจัดการเรียนให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างเหมาะสมตามความถนัด ความสนใจ และตามสภาพของท้องถิ่น โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกแผนการจัดการเรียนอาชีพ และรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนวทางสำหรับแผนการจัดการเรียนอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 5 แผนการเรียน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 3 แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 และแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 5

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลากหลายไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้ 1 อาชีพใน 6 ภาคเรียน โดยเรียนพื้นฐานในภาคเรียนแรก และเรียนรายวิชา

ข 041 ปฏิบัติงานอาชีพ (อาชีพเดิม) ในภาคเรียนต่อไปอีก 4-5 ภาคเรียน

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 3 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้ 1 อาชีพใน 6 ภาคเรียน โดยเรียนพื้นฐานในภาคเรียนแรก และเรียนซ้ำ (เน้นการเรียนด้านเนื้อหาต่อเนื่อง) ในภาคเรียนต่อ ๆ ไปอีก 4-5 ภาคเรียน

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้ 2-3 อาชีพใน 6 ภาคเรียน และแต่ละวิชาที่เรียนนั้นจะเน้นการเรียนรายวิชา

ข 041 ปฏิบัติงานอาชีพ

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 5 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนเลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้ 2-3 อาชีพใน 6 ภาคเรียน และแต่ละวิชาที่เรียนนั้นจะเน้นการเรียนซ้ำ (เน้นการเรียนด้านเนื้อหาต่อเนื่อง)

การเลือกใช้แผนการจัดการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างน้อยแผนใดแผนหนึ่งใน 5 แผน ไปใช้ปฏิบัติเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณที่จะเอื้ออำนวยต่อแผนการจัดการเรียนอาชีพนั้น ๆ ในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียนตามแผนการจัดการเรียนอาชีพหมายถึง การที่โรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการเพื่อให้เกิด หรือมีสิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้แผนการจัดการเรียนอาชีพบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละแผนการเรียนได้ในระดับหนึ่ง ได้แก่ การเตรียมผู้สอน สื่อการเรียนการสอนและสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกปฏิบัติ

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์ในรายวิชาอาชีพให้แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรวิชาอาชีวมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปรับโครงสร้างแผนการจัดการเรียนอาชีพให้นักเรียนได้เลือกเรียน

อย่างเหมาะสมตามความถนัด ความสนใจ และตามสภาพของท้องถิ่น

โรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้ที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการมอบหมายให้รับผิดชอบงานวิชาการ

ครู หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ วิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียน ประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความรู้เบื้องต้นเพื่อการวิจัยจากเอกสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกระดับจัดทำ

1.2 ศึกษาลักษณะการจัดการจัดการเรียนอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนอาชีพจากโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ศึกษาแนวทางการสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรได้แก่โรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 ชั้นพื้นฐานที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน
 ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน โดยดำเนินการ
 ดังนี้

2.1 สํารวจโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 ชั้นพื้นฐานที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน
 ซึ่งตั้งอยู่ใน 72 จังหวัด (ไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร) จำนวนตามเขตการศึกษา 12 เขต
 การศึกษา

2.2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) อัตราส่วนร้อยละ 50
 ของจำนวนจังหวัดในแต่ละเขต ได้จังหวัดที่เป็นตัวแทน 40 จังหวัด

2.3 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เลือกโรงเรียนในแต่ละจังหวัด อัตราส่วนร้อยละ 25
 ของจำนวนโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน ได้โรงเรียน
 จำนวน 190 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (PURPOSIVE RANDOM SAMPLING) ให้ผู้บริหาร
 โรงเรียนจำนวน 190 คน เป็นตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 และสุ่มตัวอย่างแบบ
 เจาะจงให้ครูผู้สอนจำนวน 190 คน เป็นตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 2

2.4 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ 25 ของโรงเรียนที่เก็บ
 ข้อมูลด้วยแบบสอบถามในแต่ละเขตการศึกษา (โรงเรียนที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามใน 12
 เขตศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 190 โรงเรียน) ได้ตัวอย่างประชากรโรงเรียนที่เก็บข้อมูลด้วย
 แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตจำนวน 50 โรงเรียน

2.4.1 สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เลือกครูโรงเรียนละ 1 คนเป็นผู้ให้ตัวอย่าง
 ประชากรที่รวมให้สัมภาษณ์จำนวน 50 คน แบบสัมภาษณ์และรับการสังเกตการสอนจากโรงเรียน
 50 โรงเรียน

2.4.2 สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เลือกครูโรงเรียนละ 1 คน เป็นผู้รับการสังเกต
 รวมผู้ตัวอย่างประชากรที่รับการสังเกต จำนวน 50 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต มีรายละเอียดดังนี้
  - 3.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชุด
ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน
ชุดที่ 2 แบบสอบถามครูผู้สอน
  - 3.2 แบบสัมภาษณ์
  - 3.3 แบบสังเกต
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่านตรวจพิจารณาแก้ไขและนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรจำนวน 30 โรงเรียน แล้วนำเครื่องมือที่ทดลองใช้มาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งทางไปรษณีย์และโดยผู้วิจัยเอง
6. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายและความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปใช้ในการปรับปรุง ส่งเสริมด้านนโยบายและแผนการจัดการเรียนอาชีพ การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน